

Referat af møde i arbejdsgruppen Sølsted Mose Torsdag den 20. december 2018

Til stede: Peter, Niels Chr., John, Erik, Martin, Per og Søren fra Fugleværnsfondens sekretariat (FVF)

Før mødet gik vi en besigtigelsestur i mosen. Derefter kørte vi til SovGodt8, hvor mødet blev holdt.

Dagsorden:

1. Siden sidst - nyt fra sekretariatet
2. Siden sidst – nyt fra arbejdsgruppen
3. Gennemførte arbejdsopgaver i 2018
4. Sølsted Mose – vi samler op på besigtigelsen og laver status efter det meget tørre år, oversvømmelse, opvækst, fugleliv, græsning, stinet mm. Vi følger også op på, hvad der yderligere skal ske efter afslutningen af EU LIFE projektet i 2016.
5. Kommende arbejdsopgaver i 2019
6. Fællesarbejdsdage i mosen
7. Julequiz
8. Græsning i 2018
9. Fugleovervågning 2018
10. Status på plejeplanen
11. Planlægning af arbejdsdage, og næste planlægningsmøde
12. Eventuelt

Dagsorden blev ikke fulgt slavisk, men alle punkter blev berørt.

Ad 1) Siden sidst - nyt fra sekretariatet

Søren fortalte om fondens opkøb det seneste år, om Kytterup Enge, lidt fra Ægholm og Nyord Enge, om ureglementeret fuglefotografering, om den opfattende proces med det nye tårn ved Gulstav Mose, om det seneste årsskrift, og at Hanne er på orlov i 3 måneder fra den 15. december. Maria, vores tidligere studentermedhjælp, vikarierer i mellemtiden.

Søren orienterede også om afgræsningen med den nuværende kvægholder Morten Thorøe de seneste år, og om at vi skal være opmærksomme på, hvordan sphagnummosserne klarer sig. Det er en svær balance med at bruge kvæg til at holde træernes genopvækst i ave, og give rum og plads til sphagnummosserne.

Ad 2) Siden sidst – nyt fra arbejdsgruppen

Per Nicolaisen fra Ballum er ny mand i gruppen, han er også aktiv i DOFs Projekt Hedehøg (og har 3 ynglepar på sine kanter ved Ballum).

Ad 3) Udførte arbejdsopgaver siden sidste planlægningsmøde

Arbejdsgruppen har udført alle opgaver som aftalt ved sidste planlægningsmøde og flere til.

Der er blevet slået under hegn, lagt mere på stierne, slået græs cirka hver 3. uge, tømt affald, skåret træer og buske ned ved hegn, fyldt op med foldere mm.

Vi talte om, hvorvidt arbejdsgruppen har brug for flere nye folk. Gruppen mente, den har en ok bemanning med de nuværende opgaver. Men skal der ryddes mere, så skal der flere folk til, som kan tage fat og slæbe.

I den forbindelse efterlyste Martin en oversigt fra Søren over alle DOF medlemmer i det sønderjyske, som han kan gennemgå for folk, der evt. vil være med til efterrydninger.

Ad 4, 5 og 6) Opfølgning på besigtigelse og mulige opgaver

Søren fortalte om Sølsted Moses behov for efterrydninger, og hvordan det bedst gøres:

En fokuseret, men også tilbagevendende indsats med efterrydning på nogle mindre områder er bedre, end at der ryddes over hele arealet (selvom det trænger). Effektiv efterrydning indebærer, at alle rødder af træer og buske (der skyder igen) igen nedskæres mindst 2 gange årligt (1. gang i april, 2. gang sidst juni og så evt. gerne igen i september). Dette suppleres gerne af grovrydninger af træer og buske, der allerede er ved at stikke af efter flere års vækst. Der skal ryddes i eller lige under jordhøjde, for at træerne dør bedst. Man skal regne med mindst 4-5 behandlinger over 2 år til at få et birkestød til at dø helt.

Grensakse, buskryddere med savklinge eller stor økse anbefales.

Der var tilslutning til Martins forslag, om at gruppen tager det første hug selv. Skal der hentes hjælp fra de andre frivillige arbejdsgrupper i Sønderjylland, melder Peter Kjer ind til Søren, som tager den videre kontakt. I realiteten er det nok 3-5 mand, som kan mobiliseres.

Det blev desuden aftalt, at alle i gruppen forhører sig i deres netværk, om der er gode folk med tid og lyst til at hjælpe til. Kommunen spørges også hvert år, om de vil hjælpe med efterrydning, jf. plejeplanen for Sølsted Mose, og i november har de taget fat ved hjælp af HedeDanmark. Der er dog stadig en del områder, som mangler. Typisk områder, hvor det har været for vådt (Søren udpegede flere af disse områder på det seneste rydningskort, som kommunen fik i efteråret).

I januar efterrydder gruppen, der hvor de magter (og kun hvis frosten bliver lang og hård nok). Indsatsen centrerer, så det er det samme område, der ryddes over gentagne gange. Søren foreslog uden for indhegningen i den centrale østlige del, hvor højmoseresten er bedst. Rydningerne har her tidligere (fra entreprenøren side) været af varierende kvalitet. Gruppen kan komme ind fra Landgrøften, men det er absolut svært fremkommeligt område. Martin og gruppen foretrak imidlertid, at den i stedet lægger sin indsats i mere tilgængelige områder, og fokuserer på de steder, der er rydningsbehov vest for midt-stien. Ellers løber gruppen sur i det. Søren mente, at man får spredt indsatsen for tyndt, men det er helt op til gruppen at vælge, hvor de kan og vil tage fat. Så må sekretariatet finde midler til at få efterryddet de områder, som gruppen ikke magter.

I det hele taget mente gruppen, at det er så vanskeligt terræn mange steder, at de foretrækker mindre indsatsområder. Blandt andet de nåletræer, som er ved at komme op på sydvestdelen. Nede ved rørskoven i sydvest, kan gruppen komme ud, hvis/når der kommer hård frost. Ved "Gedefoldene" er der også brinker imellem tørvegravene, hvor man kan komme ind fra den midterste sti og rydde det opvækst, der er kommet op der. Søren opfordrede til at gå to og to, og at tage en vadestok med. Han opfordrede også til at tage ud i reservatets nordøstligeste hjørne (fx når/hvis der kommer hård frost), hvor der er opvækst på og langs hegn.

Udover evt. rydninger i januar, aftalte gruppen at mødes den 2. februar kl. 10, stort set uanset vejret. Derudover tager gruppen en rydning mere den 6. april kl. 9, og der opfordres til at koncentrere sig om et enkelt område i yngletiden. Det aftales helt på plads med Søren, når tiden nærmer sig, og Peter kommunikerer ud til gruppen. Derudover tager gruppen en rydningsrunde mere på samme område den 29. april og den 29. juni kl. 9.

Angående grej, så mente gruppen ikke, der skal flere buskryddere til, men at man hver især tager eget grej med, og fonden så bekoster benzin. Kraftige gressakse er også en gode idé at medbringe, den type som kan tage op til 4 cm tykke småtræer. Gruppen bør indkøbe en savklinge til gruppens buskrydder(e), hvis de mangler. Gruppen organiserer selv grej.

Tælleren virkede ikke. Søren skifter batteriet næste gang, han kommer til Sølsted for at se, om det er problemet.

Slåning under hegn:

Gruppen organiserer selv deres undergrupper for fordeling og slåning under hegn. Hvis gruppen kommer i tidsnød, så droppes det at slå under hegn, fordi efterrydninger er vigtigere. Efter der er kommet to spændingsgivere på, og de sidste fejl på hegn er blevet rettet, afsvider el-hegnet selv en del af opvæksten. Men i den nordlige del er der noget opvækst, og gruppen tager fortsat langs stien ved Landgrøften i øst. De koordinerer selv indsatsen.

Resten af slåninger under hegn, dvs. væk fra stierne, er en opgave som sekretariatet tager sig af.

Fangfolden skal repareres: Gruppen påtager sig opgaven. Der skal indkøbes tre stykker lærk i de rigtige dimensioner. Niels Christian måler op og henter træ i en tømmerhandel med FSC certificeret træ - om muligt. Gruppen får det ordnet inden kvæget udbindes og inden 1. april.

Langs Veststien: Pil og anden opvækst og stød skal køres væk med traktor. Opgaven skal gerne løses inden løvspring. Den tidligere entreprenørs opgave med dette er ikke blevet løst grundet problem med grejet. Per taler med Jens Møller Mathisen, og mindst et par stykker mere.

Det afskårne kan lægges oppe bagved p-pladsen på Brændevej. ATV og trailer kan tages i brug.

Gruppen undersøger med naboer på vestsiden af veststien, om de er ok med, at træer og buske beskæres langs deres del af stien. Enkelte steder kan der være træer og buske der står tæt op af hegn som skal trækkes op – om muligt. Det undersøges med Jens og med entreprenør. Gruppen tager fat i en lokal mand, der kan klare opgaven. Fakturaen skal lyde på "Rydning". Regninger sendes direkte til Fugleværnsfonden. Der er også noget pil (8-10) stykker i den sydlige del af Bygrøften, som entreprenøren også gerne må tage.

Gelænder på den gamle del af gangbroen: Tømrer Dennis Jensen spørges om tilbud på opgaven.

Udbinding starter igen i år tidligst muligt for at få gnavet træ- og buskopvækst ned. Det bliver med færre dyr og længst muligt. Kvægholder har dog store problemer med at drive dyrene rundt, da der er ændret på de indre hegn. I foråret 2020 kan vi lave større ændringer på de indre hegn. Evt. nogle delområder, så der fortsat kan tages slæt på gamle enge/agerjorde centralt i mosen, så der kan udpines.

Området syd for mosen ejes af en Bjarne, her vil det være ideelt at få et bredt læhegn med hjemmehørende arter for at beskytte mosen imod afdrift at gylle mv.

Arbejdsgruppen har brug for en hegnstester – Søren har bolden.

Vaders. Gruppen har vel fortsat brug for nogle vaders, så man mere trygt kan komme rundt i mosen. Det indkøbes efter behov. Skridtstøvler er en anden mulighed. Husk at mærke indkøb tydeligt med "FVF" eller Fugleværnsfonden.

Ad 6) Andre arbejdsopgaver i 2019:

Handling	Udføres	Kan udføres	Udført
Slåning under hegn - efter det kort vi har aftalt. Dvs. alene langs stierne.	Alle X ultimo maj & ultimo juni		
Slåning på og langs stier.	X		
Fjerne, beskære grene ind over stier og hegn, i det omfang I magter det.		X	
Gruppen må gerne indkøbe 1-2 skovøkser, som egner sig til at hakke genvækst på stød fra fældede træer. Barken og det yderste ved hakkes i stykker efter fældning. Bedst i maj og primo juni. I er velkomne til at prøve fx i de gamle gedefolde mod vest, eller i den store sydøstligste og meget våde fold (pas på jer selv).		X	
Hugning af genvækst bl.a. øst og vest for stien der går nordpå fra p-pladsen på Brændevej, og også øst for den vestlige sti. Se også punkt 4-6. (Genvækst tages bedst, når saften går op i træerne i april, maj og frem, hvis kvæg eller geder ikke tager det).	Flere gange fra Jan-juni	X	
Holde øje med og rapportere om overløb og evt. fejl på hegn. Send gerne til Søren.	X		
Tage billeder af vandstandsmålere, og send gerne til Søren.		X	
Eventuelt genbesøge den frilagte ø i nordøsthjørnet af gedefold 1 for at fjerne opvækst igen. Fx med "færgefart" med mini tømmerflåden.		X Efter 15. juli	
Opsætning af minihegn og tilslutning af jord-el-ledning ved den lille af de to bestande af orkideer (i fold øst for vejen/hovedsti nordpå fra p-plads). Der kan afslås omkring orkideerne.	Hans m.fl. X		
Overvågning af genvækst i rydningsområderne. De må meget gerne gås efter med økser på alt, hvad der skyder, men det er potentielt en meget stor opgave, hvis kvæget ikke klarer noget af opgaven.		X	
Folderkasser fyldes.	Jens Lyhne	X	
Affaldsspande tømmes.	Peter Kjer		
Renholdelse på p-pladser.	Vist alle?		
Opfyld på stierne (Jens M. Mathiesen).		X (efter aftale)	
Rydde træer og buske på balken på nordstien imellem gedeskuret og stien ved Bygrøften, så trampestien kan rykkes ind på lidt højere jord, fortsættes efter behov.		X	

OBS – en vigtig gentagelse! Det er af sikkerhedsgrunde stadig mere vigtigt, at man altid er mindst 2 personer sammen ude på mosearealerne. Giv endelig en melding på mail eller telefon til de øvrige i

arbejdsgruppen om, hvornår man agter sig ud i mosen for at arbejde. Så kan andre, i det omfang man har tid og lyst, være behjælpelige.

Ad 7) Julequiz

Der var store roser og tak til Ellen i sekretariatet for den gode quiz og præmier.

8) Græsningen i 2017, 2018 og forventeligt i 2019

Det har været en stor udfordring for Galloway-kvæget og kvægholderen i både 2017 og 2018. Kvæget har måtte drives af stierne imellem de nordlige og sydlige dele, da de ikke selv har kunne komme godt rundt pga. de store vandmængder/utilgængelige delområder. De indre hegn er sine steder i vejen for at dyrene kan komme godt rundt. Der er derfor forud for sæson 2019 sat nye led mv. flere steder.

9) Overvågning i 2017 og 2018

Martin Iversen tager sig fortsat af overvågningen iht. fondens overvågningsprogram. Men alle observationer er altid meget velkomne. Gerne også observationer af fx hjorte, ræv, mink, mårhund mv. Der kan både indtastes og søges flere observationer løbende i DOF-basen.

Fugleåret 2017 og den kommende DOF-publikation for 2018 viser forsat rigt fugleliv, hvad angår Sølsted Mose (se også bilag 1 nederst i referatet) med 59-71 ynglende arter og hele 254-390 ynglepar.

Sølsted Mose var i 2017 et af de naturreservater med allerflest ynglende fuglearter og allerflest total antal ynglepar. Der er stadig registreret ynglende blåhals, pungmejse, trane, dobbeltbekkasin, rørdrum, plettet rørvagtel, rørhøge, og muligt også hedehøg og lærkefalk. Atlingand var fraværende i 2018.

Til gengæld plages området af tiltagende mængder af mårhund og mink. Alle indberetninger modtages med kyshånd, og regulering sættes i værk.

Næste arbejdsdage og planlægningsmøde

Arbejdsgruppen har valgt selv at ville aftale indbyrdes de præcise datoer for arbejdsdage. Sekretariatet vil gerne orienteres vedrørende hvad der er udført, hvorhenne og hvornår dagene er afholdt, så tag gerne et par noter efter hver arbejdsdag - om muligt.

Næste planlægningsmøde er onsdag den 21. august kl. 10.30 med start i mosen.

Vi ser på vejret når tiden nærmer sig med henblik på en plan B. Søren og Peter koordinerer.

Eventuelt

I må meget gerne fortsat rapportere stort og småt ind til Søren om, hvad I ser og evt. fotograferer i mosen, både hvad angår fuglene og naturen i øvrigt samt faciliteter, vandstand, overløb med vand, husdyrene mv.

Igen tusinde for jeres indsats.

Med venlig hilsen
Søren

Fugleværnsfondens arbejdsgruppe i Sølsted Mose

Kalender forår og sommer 2019 - skriv datoerne i din kalender!

Peter må gerne give sekretariatet besked, hvis der er rettelser/kommentarer til dette.

Dato:	Aktivitet:
Lørdag den 2. februar	Arbejdsdag – fra kl. 10
Evt. søndag den 3. februar	Arbejdsdag – fra kl. 10
Lørdag den 6. april	Arbejdsdag – kl. 9
Maj – juni – juli	Slåning under hegn/gruppen koordinerer selv
Lørdag den 29. juni	Arbejdsdag – kl. 9
Onsdag den 21. August	Planlægningsmøde – besigtigelsestur fra kl. 10

Peter indkalder til alle arbejdsdage, og mødested ved p-pladsen på enten Ribe Landevej eller Brændevej.

Bilag 1. Fugledata Sølsted mose 2017-2018:

	2018	2018	2017
	Ypmin	Ypmax	Ypmax
Grågåås	3	5	2
Atlingand			1
Gråand	5	8	4
Krikand			1
Fasan	2	2	2
Agerhøne	1	1	
Lille lappedykker	0	1	1
Ringdue	2	4	5
Gøg	4	6	4
Vandrikse	8	12	1
Plettet rørvgtel	1	1	2
Grønbenet rørhøne	4	5	4
Blishøne	1	2	2
Trane	2	3	3
Rørdrum	4	5	4
Vibe	2	3	4
Skovsneppe			1
Dobbeltbekkasin	7	10	8
Rødben			1
Rørhøg	3	4	2
Hedehøg	0	1	1
Musvåge	0	1	
Lille flagspætte	0	1	
Stor flagspætte	1	1	2
Tårnfalk	0	1	1
Lærkefalk	0	1	
Rødrygget tornskade	4	5	5
Skovskade	1	1	2
Ravn	0	1	
Sortkrage	1	2	2
Gråkrage	2	3	
Sumpmejse	0	1	1
Fyrremejse	1	3	4
Blåmejse	5	8	5
Musvit	3	6	6
Pungmejse	1	2	1
Hedelærke			1
Sanglærke	5	8	12
Skægmejse	0	2	1

	2018	2018	2017
Græshoppesanger	0	1	1
Gulbug	2	3	6
Sivsanger	2	3	6
Kærsanger	2	3	1
Rørsanger	10	14	12
Landsvale	4	6	4
Løvsanger	20	25	3
Gransanger	10	15	25
Halemejse			1
Munk	5	10	12
Havesanger	3	5	8
Gærdesanger	3	6	6
Tornsanger	12	16	15
Gærdesmutte			6
Stær			4
Grå fluesnapper	0	1	
Rødhals	2	3	8
Nattergal	4	8	2
Blåhals	15	20	25
Brøget fluesnapper	0	1	
Rødstjert	1	1	3
Husrødstjert			
Bynkefugl	2	3	5
Sortstrubet bynkefugl	3	4	3
Stenpikker			1
Misteldrossel	2	3	3
Sangdrossel	5	8	15
Solsort	8	12	15
Jernspurv	3	5	5
Skovpiber	8	12	1
Engpiber	7	12	1
Hvid vipstjert	2	3	5
Bogfinke	10	15	1
Kernebider	1	2	
Dompap	1	1	1
Grønirisk	1	2	2
Tornirisk	3	5	7
Lille gråsisken			7
Stillits	1	1	4
Grønsisken	4	6	
Bomlærke	2	3	3
Gulspurv	8	12	12
Rørspurv	15	20	12
Antal ynglepar, alle arter	254	390	347
Antal ynglende arter	59	71	71